

Итгэн сибээстээн бы-
раалһыныктаады концер-
тар, соннуулар-көрдөр,
үнкүүлэр буолулар.
Синемка: ат сүүрүүтэ
— быраалһынык изартэ-
дэ.
(ССТА фотохрониката).

ТӨЛКӨ

Дьахталларга аналлаах таһаары

Иэдээн иннэри үктээбэтин!

Ийбэ кэргэн, оҕо арыгы дьалдыгар ыларан түгүнэри төлкөлөнөрүтүн, кинилэри көрбүтүнэ тыһынаахтыы сүтэрһиттэн ордук ыар аһы, ыарахан санаа, бука, абыһах буодуо. Ол да инни дьахталлар итирктээһини хайдах гынан тохтотор туһунан санааларын кинигэни атастаһаллар.

И. В. СОФРОНОВА
(Хадаар):

—Арыгы наһаа дэлэй. Дьон аһыгардарын да быһан туран, арыгыны төһө баҕарар ыарахан санаада атылаһаллар. Ордук эдэрдэр арыгынан эргинилэрэ дэлэйдэ. Оройуонмутугар баҕалаахтар даҕаны арыгыттан эмтэнэр усулдуобуйалара тарыллыбат — наркологическай кабинет үлэлээбэт, атын сиртэн эмчтэн ытыран аҕалан үлэлэтии суох. Оттон дьон бары куоракка нэһирэн бэйэтэ өккүрөтүнэн эмтэнэрэ кыаллыбат. Арыгылааһыны хайдах аччатабыт, тохтотобут, ким туох санаалааһын, этинтээһин? Сүбэбитин холбоон үлэлэтэхпитинэ табыллар буолла.

А. Е. КОЛЕСОВА (Болтоно):

—Мырылааҕа арыгыны инни абыһаата дьон көп сүлүлэр.

Ону кинилэр хайдах ситистилэр? Оройуонга арыгылааһыны утары охсубуута ханна туох үчүгэй опыт баарын тарҕаттахха, бэйэ үлэтигэр туһаныахха. Мин санаабар, маннаха мугудайдар олус наадалаах уонна көдүүс-төөх үлэни саҕалаабыттар. Дьонго саха омук арыгыны испэт, бу кини анала буолбатах дьон өйдөбүлү интэриһэххэ. Арыгыттан эмтэммит дьону харыстыыр суоллары тобулуохха.

А. К. БАРАШКОВА
(Бахсы):

—Арыгылааһын оҕо интэриһигэр ыар охсууну өнөр. Оҕо өсхүнэтиэ интэриһигэр, дьэтигэр ылаахтаах сайдыыта бытаарар, түнтэри өйгө-санаада охтор. Мин санаабар, арыгылааһыны утары охсубууну дьэ кэргэнтэн саҕалыахха. Маннаха дьахталлар оруоллара олус улахан.

О РОЙУОНУГА баар дьахталлар комитеттарын председателлэрин сүбэ муһунааҕа буолан ааста Саха Республикатын, кини правительствотун ийэ, оҕо, дьэ кэргэн социальнай көмүскэллээх буолуутун көрөр Ыйаахтара, уураахтара. Сокуоннара олоххо кыттарыллыларын турутуу, дьахталлар комитеттарын интэриһигэр турар сөрүктөр туһунан оройуон дьахталлар дьахталлары кытта үлэбэс отделын специалиһа Т. П. Карпова туруорда.

таахтар. Бу общество үлэтин сэргэхтэрин, сүһүбэр туруораары ааспыт күһүн билиги оройуон бары нэһиликтэрин сүлүһүнэн үлэлэрин, интэриһин быһаарынан, баҕаларын быһыбыт. Ол кэмгэ Хадаарга, Болтоноҕо, Одьулуунга, Бахсыга, Холтоҕоҕо комитеттар председателлэрин саҕа таллаары сүлүһүлэр. Ол тэрээһин үлэ кыаллыбата-быттан буолбакка, нэһиликтэн дьахталлар олохторугар туох эрэ саҕа сүүрээни, сомуу киллэрээри гыналларыттан төрүүтүгэр эппиттэрэ. Сорох нэһиликтэргэ чакчы да бас-көс буолар лидердэр баалара билигин астынарбыта. Холобур, Кылааннаахха элбэх оҕолор дьэ кэргэттэр түмүүлэрэ тарыллыа. Манна комитет председателинэн Е. М. Попова үлэтигэр Сылаанга (председатель Е. Н. Пермякова) кыаммат дьэ кэргэттэр, оҕолор дьахталлар интэриһэрин көмүскээһингэ балаҕа быһаарыах үлэ

рон ийэр курдук. Хас нэһиликтэн ахсын үөрэхтэрин быраап төһөн олбут аччат элбэх, кинилэр эргиннэн үлэһү-йүлэрэ ийэлэри мунчаардар. Ыччат сайдыыта, үөрэхтэринэ — бу норуот интэриһэ. Ол араары үөрэнэр студенттар бытыгар нөмө, кинилэргэ кыһамны букуатын дуона суох. Бу туһунан толкуйдуурбут наада.

Үсүһүнэн, правительство, оройуон өнөрөр чөлүктүннэринэн ийэлэри, дьэ кэргэни кэмгэр туһаныарыта бытыгарбыт, оттон ол көмө суолтатын, көдүүһүн сүтэрэр. Итинэн хас да суол проблемалары, мэхэйдэри ырытан көрөн баран, дьахталлар комитеттарыгар манна сүбэлэһиннэри өнөрүх-лүтүн баҕарабыт.

Бастанытынан, дьахталлар комитеттарын үлэлэрин сүрүн хайысхатын дьахталлар социальнай интэриһэрин көмүскээһингэ туһаныахха. Нэһиликтэр ахсын

мүстэхпитинэ, куус-лүтүн, кыһамны холбоотхутуна, хамсааһыны таһаарыахтыын сөп.

Т. П. Карпова даҕалатын дүүһүлэһэн 13 кини тыл эттэ.

—Ийэлэх аҕа түөрт оҕону интэриһэ уонна аҕардас ийэ 2 оҕону интэриһэ гыт ыараханнаах дин саныыбын. Сир норуотун төлөөһүн, эми-тому атылаһыны, оттук манна булууну кинигэ кырата суох ороскуоту үөһүтөр. Мин санаабар, 2-3 оҕолоох оҕоооо ийэлэргэ элбэх оҕолоох манна көрүлүлэр чөлүктүннэри көрөр сөп этэ.

Атын болдомтону араар барууруоһунан эдэр ыаллар буолаллар. Кинилэргэ, истибилит курдук, холбохторун утан 10 тыһ. солк. көмө оҕо-буллар, ити үчүгэй. Ол эрээри бу дьон ити харчынан дьэ биир эмэ боччумаах тарилан атылаһылар кыаллыбат — суох Ойон социальнай көмүскэллээх буолуу уураахтэтиэ итиннэ эмиэ болдомтотун уурааһыгар баҕарабын, — дьэ ЗАГС оройуоннааҕы отделын сөбүдүсэһэ М. И. Матвеева.

Рынок проблемалары сытыырхатта

Элбэх оҕолоох, кыаммат, мөлтөх хаачыстылаах уонна эдэр манна, интэриһигэр социальнай көмөнү өнөрөр дьахталлар үбүлээһингэ аҕаа республикага анал фонд тарыллыа. Ити фондтан оройуонга 12646 тыһ. солк., туһааннаах минис-терствоттан 5418 тыһ. солк. үлэ бэриллибэ ана-лыннан туһанылар.

Субу соторутааҕыта республика Президиэн дьэсэдиэ сүлүһүбэт оҕо-лоох ийэлэртэ эбии төлө-бүрү өнөрөр туһунан Ыйааҕа таһыста. Элбэх оҕолоох дьэ кэргэнтэ эми атылаһыларга 50 бырыһааннаах чөлү-ктин көрүлүлэр. Эмиэ эл-бэх оҕолоохторго оттук манна булуунуларга кө-мө харчы бэриллибэ. Улахан болдомто мал бу-лууту ууруллар. Ол кур-дук, саҕа мал буолбут эдэр дьонго 10-нуу тыһ. солк., биир бириэстээх көмө оҕоһуллар. Оттук састарын туола кини эдэр мал дьэ тутталларга 20-лэн тыһ. солк. бэрил-лэр.

Итинтэн салгыи даҕал-лаачыт хас биирдин ара-наларынан арааран төһө үп бэриллибитин чөлү сыһааралары паттан биһиннэрэр.

Нэһиликтэргэ дьахтар, ийэ кыһааһыны кинигэ-лар да ордук өйдөөччүнэн уонна өбөөччүнэн дьахтал-лар комитеттара буолуох-

уурулар. Мугудайга дьахталлар активнай кыт-тыларынан «Суорумну» кулуун үлэтигэр, арыгы-лааһыны утары утумнаах үлэ ыттылар. Төлөй, Чакыр дьахталлара саҕа кулуунтар тутулуулары-гар, Мындааһын дьах-таллара саҕа таас дьаа-һыла-сад үлэбэс интэри-һигэр ааҕа-ахсаана суох элбэх субуотунуукутары тарылдылар.

Хас сүлүһүбэт нэһи-ликтэн ахсын дьахталлар интэриһигэр маарынаһар проблемалар тураллар.

Бастанытынан, нэһи-ликтэн общественнай та-ридаттар, ол интэриһигэр дьахталлар комитетта-рын, үлэлэрэ сүрүннэм-мэт, кинилэр үлэлэригэр болдомто ууруллубат. Ол түмүгэр общественнай бэрээдэг улахан кыһа-тарыйда, итирктээһини курдук ыар көстүү олох-лутугар отон кинигэ улам кэҕини, сүүбү-лээх оонньуулар, үсү-күлээһин дэлэйэр. Бахсыга кэлин сүүрбэ сыһа 24 кини өлүү-лээх ыар буруйдар оҕоһу-луттар. Олор бары кэри-те арыгыны кытта си-бэстээхтэр. Бу кыра-кый нэһиликтэ сааһын сипит 40 эр дьон сулу-мах сүлүһүлэр.

Иккиннэн, ыччыллыт үүнэ-тэһинэ суох барда, эрдиктэ суох тыҥа оло-

социальнай көмүскэл ко-миссияларын талларды-быт. Кинилэр састаап-таах дьахтар комитет-тин председателэ биир-тэ кини солбуулаачыта ин-тэриһи ситиһэххэ.

Иккиннэн, оҕо интэ-риһигэр сыһыны тосту уларытаахха. Норуоттук педагогикатын сөргү-төөххө, национальнай тө-рүт културада тирэҕи-риэххэ, уолу уол, кыы-һы кыас курдук интэри-һи кыһамныны ууруохха.

Үсүһүнэн, ийэ-дьэ кэргэн эргийэр киниэ. Кини элбэх дьэбурдаах буолуута бу ыал олоҕо ордук бааһа ис хоһоон-ноох, чөлүктэн буолары-гар көмөлөһөр. Ойон дьахталларын кулуунта-рыннан түмөн араас дьэ-бурга уһуйуохха: ниста-ларга, баайарга, аһа миннигэстэн астыарга, дьэһин-уоту сэргэхти-тутарга, о. д. а.

Төрүдүнэн, дьахтал-лар комитеттара бэйэлэ-рэ бэс билэр үлэбэс бу-лууларын ситиһэххэ, ол сыһа аһаан араас аҕа-аһаары, бэйэ оҕоһу-тэрин атылаһыны о. д. а. дьахталлары тары-лыахха.

Тийгээр, оройуон дьах-таллара, билиһэ эрэ буолбакка, бүтүн норуок-ка иэдээн аһаан аһаан эрэр арыгылааһыны ута-ры турунуоһуу. Бу олус уустук, ыарахан пробле-ма, ол эрээри бары тү-

Кэлин сылларга оҕо өлүүтэ улаатан ийэрэ кини баҕарар дыксиинэ-рэр. Ити сорох биричи-нэлэрин туһунан педиатр-врач В. Г. Никифорова эттэ: «Олохтук уйгута таһыгар түһэн ийэр, дьахталлар үлэтигэр, оло-рор усулуобуйалара ы-арахан, витаминнаах ас-кэмчэ. Чурапчы орто ос-куолатын төрөһүтүгэр комитеттин председателэ З. Д. Михайлова төрө-лүттэр ортолоругар педа-гогическай үөрэхтээһини киллэрэр наадалааҕар тохтоо.

Е. Е. Окорокова (Одьу-луун), Л. Д. Барашкова (Чурапчы) дьахталлар ор-толоругар үлэбэс суох бу-луу элбик куттала баа-рын эттилэр. Итинтэн салгыи Евдокия Егоровна нэһиликтэргэ олоҕор оҕ-дообо эр дьонго эмиэ кыһамныны уураар наа-далааһын, Любова Дмит-риевна эдэрдэр өнөрөр таһаарар көдүүстээх үлэттэн тэйэн, күлүк эр-гиннэн дьарытаннаах ох-тон эрэллэрттэн дык си-налларын эттилэр. В. К. Еримеева (Чакыр) нэһи-ликтэргэ дьэсаттар ур-ты наадаларын, кини-лэр үлэлэрин өйүүрө эт-тэ.

Муһунаахха оройуон Сэ-биэтин председателэ А. А. Захаров, оройуон дьахтал-тын баһылытын баста-ны солбуулаачы Н. Н. Попов кыттыны ыла-лар уонна тыл эттилэр.

Дүүһүлэһиллбит боп-пуруос сүһүнүнэн уураах кыһамны.

М. ИВАНОВА.

Сүһүгүһүн эрэр түһүһү...

Т. Кардашевская фотостудия.

Оройуонга совхозтар ыһыллылар, тарылтэр приватизацияга бары-лара, туох-ханын киниэ, дьахталларга оҕуста. Баа-һынай хаһаайыстыбалары-гар куустээхтэри, доруо-байдары, аймахтарын та-лан ыаллар. Бэйэтэ да абыһах тарылтээх нэһи-ликтэргэ өччүтүгэр дьах-таллар хайдах буолаллар?

Уопсайынан, рынок эко-номнатыгар ниирин ур-

ты уустук кэмнэр дьэ-гис быһаарылаа охсубат ыарахан балаһыаннааҕа дьахталлар, ыал ийэлэрэ юнрэн араллар дин са-һыбын. Ону билин, үп-сэ дьахтар аймах үлэлэ-бит улахан коллективтар өр-көмгэ сүлүһүбэт дьэ өйдөөн ирбит.

Нэһиликтэрин олох-дьаһах өтөтүнэн хаачы-һар комбинат урунку өр-түгэр 200-чэһэ үлэһиттэ-

бэ — нистэннэллэр, атах-таһаһын өнөрөөччүлэр, фотографтар, парикмахер-дар, о. д. а. Ойон үкэс дьахталлар, хасты да оҕо-лоох ийэлэр үлэлээбиттэ-рэ. Ааспыт күһүн мытм-лыбыт приватизацияга ки-нигэртэн сыһаах 40-ра эр-хаалла. Үлэлэрттэн эл-бэхтик бюллетеннэ сыһ-

дар маарыахтар, оҕо-лоохтор босхолоһуулар, идэлэрин уларытарга ку-һаһинилэр. Төһө да ити-ннэхэ баҕарбатах инни, ити олохтук күһэйэр.

Ииник өртүгэр ман-нык салһанан барыта оройуон дьахталларыгар охсуута улахан буолуо-ба. Ону тохтотор, аччатар, кинилэри үлэһин хааччы-

һар дьахталлары ылар наада. Үлэ саҕа салаа-рын аһыы, холобур бэйэ өнөрөн таһаарар боро-дуускубатын астааһын, наада. Кыһааһаттан биһи-ги билигин дьон сааһыны ыһааһа, наар маассабай атыһа таһаарыллар бо-родуускубатын өнөрөр

суолта үктэнибит. Нэһи-ликтэн куннэһэ наады-һар телевизору, холодиль-никы, о. д. а. дьэбэ-уокка туттулар техниканы өрө-мүөннээччилэр, фотограф-тар үлэлэрэ тохтотулунна. Билигин санаабытыгар, оро-йуон дьахталлара нэһи-ликтэннэ кыһааһатын өй-дөөн, бу салаалары атаар-туруоруон сөп этэ.

И. ПЕТРОВА.

ҮЛЭБЭ НААДЫААЧЧЫ ЭЛБИИР

Общественная редактор Т. П. КАРНОВА

